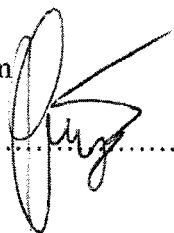

Zatwierdzam

Warszawa, 19 lipiec 2019 r.

Protokół nr 12/2019

z dwunastego posiedzenia Grupy Tematycznej ds. podejścia LEADER

W dniach 3-4 czerwca 2019 r. w Koszęcinie woj. śląskie odbyło się XII posiedzenie Grupy Tematycznej ds. podejścia LEADER. Zgodnie z uchwałą nr 4 Grupy Roboczej ds. KSOW z dnia 12 października 2015 r. w sprawie powołania Grupy Tematycznej do spraw podejścia LEADER (GTL) oraz z uchwałą nr 17 Grupy Roboczej ds. KSOW z dnia grudnia 2016 r. w sprawie poszerzenia składu członkowskiego grupy tematycznej do spraw podejścia LEADER, w posiedzeniu wzięli udział przedstawiciele: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, jednostki centralnej KSOW, regionalnych sieci LGD, samorządów województw, lokalnych grup rybackich, organizacji pozarządowych działających na obszarach wiejskich oraz Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Warszawie, pełniącego obowiązki sekretarza Grupy. Lista obecności uczestników posiedzenia stanowi załącznik nr 1 do protokołu.

Ad.1 Posiedzeniu przewodniczył Pan Witold Magryś - przedstawiciel Polskiej Sieci LGD, który w słowie wstępnym do uczestników poruszył kwestie związane z wyborem województwa śląskiego na zorganizowanie wyjazdowego posiedzenia GTL. Przypomniał, że na poprzednich spotkaniach padła propozycja, aby na grupie tematycznej, oprócz rozmów o problemach natury bieżącej, mówić więcej o sukcesach i dobrych praktykach LEADER. Podkreślił, iż właśnie w województwie śląskim powstał pierwszy w Polsce Inkubator Przetwórstwa Lokalnego, dofinansowany w ramach Programu LEADER, o którym członkowie spotkania będą mogli posłuchać w kolejnej części posiedzenia oraz zapoznać się z jego działalnością podczas wizyty studyjnej w drugim dniu spotkania. Kolejno Przewodniczący przywitał zaproszonych gości oraz nowych członków GTL.

Następnie przedstawił zebrany główne tematy posiedzenia zaznaczając, że spotkanie rozpocznie się od spraw bieżących, a informacje „co się dzieje w LEADER-ze” zaprezentują przedstawiciele MRiRW. Przewodniczący odniósł się także do kwestii związanych z postępującymi pracami nad RLKS-em, wspominał o spotkaniu, w którym uczestniczył w Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju, gdzie rozpoczęły się działania związane z programowaniem instrumentów terytorialnych, w tym RLKS. Kolejno Przewodniczący przeszedł do następnego punktu posiedzenia, w którym przeprowadzona zostanie dyskusja odnośnie szans na prawidłowe funkcjonowanie RLKS w poszczególnych województwach. Przewodniczący powiedział o wystosowanym piśmie do wszystkich marszałków z prośbą o przekazanie informacji, czy w przyszłej perspektywie finansowej 2021-2027 w ramach regionalnych programów operacyjnych, Urzędy Marszałkowskie zamierzają wdrażać instrument terytorialny RLKS. Kilka regionów już odpowiedziało w tej sprawie, ale jak podkreślił Przewodniczący, posiedzenie jest okazją, aby wszyscy przedstawiciele samorządów mogli wypowiedzieć się, jak ta kwestia wygląda w poszczególnych województwach. W punkcie szóstym agendy posiedzenia członkowie podejmą uchwałę dotyczącą Konkursu 3/2019 dla Partnerów Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. W kolejnej części posiedzenia poruszony zostanie temat związany z tzw. Smart Village. Prowadzący

warsztat zaprezentują uczestnikom ideę Smart Village, która nie jest jeszcze dobrze znana, pojawia się jako pewne hasło na „salonach europejskich”, natomiast w Polsce nie brakuje głosów mówiących o tym, że LEADER powinien w tym temacie mocno zafunkcjonować w kolejnym okresie programowania. Na zakończenie pierwszego dnia posiedzenia uczestnicy zostaną wprowadzeni do tematu inkubatorów przetwórstwa lokalnego. Zapoznają się z przykładami LGD Zalew Zegrzyński z woj. mazowieckiego oraz LGD Brynica to nie granica z woj. śląskiego, na terenie której funkcjonują już pierwsze inkubatory, a jeden z nich uczestnicy będą mogli zobaczyć w drugim dniu posiedzenia.

Ad.2 Po wstępie Przewodniczącego głos zabrali zaproszeni goście: Marzena Żołędzewska - Sekretarz Gminy Koszęcin, Dariusz Staszyński - reprezentujący Zespół Pieśni i Tańca Śląsk im. Stanisława Hadyny (w którego siedzibie odbywało się posiedzenie) oraz Piotr Leksy - Prezes Zarządu LGD Leśna Kraina Górnego Śląska. którzy przywitani obecnych na posiedzeniu członków GTL oraz przedstawili kilka informacji istotnych z punktu widzenia regionu i samego miejsca spotkania.

Ad. 3 Po przedstawieniu agendy spotkania i wystąpieniach gości Przewodniczący poddał pod głosowanie porządek obrad. Porządek obrad został przyjęty jednogłośnie i przedstawiał się następująco:

Dzień I

1. *Otwarcie i wprowadzenie do agendy posiedzenia* – p. Witold Magryś, Polska Sieć LGD, przewodniczący GTL.
2. Wystąpienia zaproszonych Gości.
3. Przedstawienie i przyjęcie porządku obrad.
4. *Aktualny stan wdrażania podejścia LEADER w Polsce, informacje o pracach dot. przyszłego okresu programowania 2021-2027* - przedstawiciele Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
5. *Przypomnienie wniosków z poprzedniego posiedzenia, przedstawienie wstępnych informacji z poszczególnych regionów nt. możliwości zastosowania instrumentu RLKS w kolejnym okresie programowania 2021-2027, dyskusja* – p. Witold Magryś, przewodniczący GTL, przedstawiciele Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, członkowie GTL z poszczególnych regionów.
6. Podjęcie uchwały nr 13 w sprawie zaopiniowania propozycji nowych operacji wybranych w ramach konkursu nr 3/2019 dla partnerów KSOW – Plan operacyjny KSOW na lata 2018-2019 dla działania: „Szkolenia i działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla Lokalnych Grup Działania, w tym zapewnienie pomocy technicznej w zakresie współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej”.
7. *SMART VILLAGE – nowa szansa dla obszarów wiejskich* – p. dr Andrzej Hałasiewicz, ekspert ds. rozwoju obszarów wiejskich oraz p. dr Ryszard Kamiński, Prezes Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich.
8. *Inkubatory przetwórstwa lokalnego jako ważny element wspierający przedsiębiorczość obszarów wiejskich:*
  - a) przykład z woj. mazowieckiego – p. Edward Trojanowski, Prezes LGD Zalewu Zegrzyńskiego,
  - b) przykład z woj. śląskiego – p. Grzegorz Gawroński, Dyrektor Biura LGD Brynica to nie granica

9. Podsumowanie I dnia posiedzenia i wprowadzenie części studyjnej w II dniu posiedzenia.

Dzień II

1. Wizytacja inkubatora przetwórstwa lokalnego w Gminie Woźniki, projekt pn. „Uruchomienie inkubatora produktów lokalnych z terenu LGD Brynica to nie granica”, spotkanie z beneficjentem p. Bartłojem Pliczko.
2. Wizytacja kuźni kowalstwa artystycznego – dofinansowanego w ramach rozwijania działalności gospodarczej programu LEADER, LGD Leśna Kraina Górnego Śląska, spotkanie z beneficjentem p. Januszem Kosmałą.

Ad. 4 Zgodnie z porządkiem obrad głos zabrała Pani Joanna Gierulska, Dyrektor Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW), która zaznaczyła, że przedstawiciele MRiRW odniosą się do dwóch tematów zaprezentowanych w agendzie posiedzenia. Pierwsza prezentacja będzie dotyczyła stanu bieżącego, a druga przyszłości LEADER-a w Polsce. Pani Dyrektor podkreśliła, że na temat przyszłości nie ma za dużo konkretnych informacji, ale można już sporo powiedzieć, a większą część z tematów można także przedyskutować wspólnie na posiedzeniu.

Następnie głos zabrał Pan Łukasz Tomczak, Zastępca Dyrektora Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich w MRiRW i przedstawił postępy wdrażania LSR. Swoje wystąpienie zaczął od przedstawiania statystyk i stwierdzenia, że ma dla zgromadzonych dobre informacje. W Polsce jest ponad 300 Lokalnych Grup Działania, z czego tych (które uczestników posiedzenia najbardziej interesują) jako instytucji zarządzających programem obszarów wiejskich jest 292. Pan Tomczak przedstawił podział grup ze względu na zaangażowanie w Programy: 249 LSR tylko z EFRROW; 13 LSR z EFRROW i EFMR; 29 LSR z EFRROW, EFS i EFRR; 1 LSR z EFRROW, EFS, EFRR i EFMR. Następnie odniósł się do dobrych wiadomości patrząc na statystyki dotyczące inicjatywy LEADER, porównując go do innych działań PROW, sytuacja jest trochę odmienna od tej, która była w poprzednim okresie programowania, czyli w latach 2007-2013, gdzie oś czwarta snuła się na szarym końcu, jeżeli chodzi o wydatkowanie środków. Natomiast działanie LEADER w bieżącym okresie programowania, jest jednym z działań, które jest lepiej wdrażane i obecnie mamy już wykorzystane ponad 60% środków na zawartych umowach. Jest to wynik dobry i można wdrażać, kontynuować realizację działania bez konieczności drastycznych zmian. Odnosząc się do złożonych wniosków Pan Tomczak powiedział, że jest to już ponad 100%, taka jest statystyka na poziomie kraju. Podkreślił jednakże, że sytuacja nie jest taka, jak statystyka, bo są grupy, gdzie tych wniosków jest więcej i one nie będą mogły być przełożone na umowę, ale są też takie grupy, gdzie wniosków o przyznanie pomocy jest mniej. Reasumując, na umowach jest to ponad 60% dostępnych środków, na złożonych wnioskach o płatność, co jest dużo ważniejsze, jest to już prawie 40% środków. To jest dobry wynik - na płatnościach prawie 1/3 budżetu Poddziałania 19.2. Dla zobrazowania sytuacji Pan Tomczak przedstawił uczestnikom wykresy, które pokazują porównanie obecnego okresu programowania z okresem poprzednim na lata 2007-2013. W kolejnej części prezentacji Pan Tomczak odniósł się do kamieni milowych, czyli do tego jak grupy realizowały wskaźniki, wykorzystywały swoje środki w ramach umów ramowych. MRiRW nie ma jeszcze podsumowania, pełnej informacji zwrotnej z samorządów, o co poprosiło SW, po zakończeniu zawierania aneksów oraz po zakończeniu przyznawania dodatkowych środków. Natomiast z informacji, które były przekazane wcześniej, w skali kraju jest 18 grup, które niestety miały obniżony budżet. Warto pamiętać, że to jest tylko i wyłącznie 10%. Natomiast jest ponad 1/3 grup, które dostaną dodatkowe środki na realizację Poddziałania 19.2. I te dodatkowe środki trafią do 129 LGD - to jest ponad 100 mln zł. Po przedstawieniu finansowej strony wdrażania działania LEADER Pan Tomczak przedstawił zmiany jakie MRiRW zaproponuje i wspomniał, że niebawem

ministerstwo przedstawi dwa projekty rozporządzeń do konsultacji społecznych. Te zmiany będą dotyczyły dwóch Poddziałania – 19.2, czyli tego poddziałania, które uczestników posiedzenia interesuje najbardziej i Poddziałania 19.3 - projekty współpracy. Jeżeli chodzi o Poddziałanie 19.2, ministerstwo proponuje jedną zmianę mianowicie, umożliwienie ponoszenia kosztów od zawarcia umowy przyznania pomocy. Kolejna zmiana obejmuje wykluczenie przyznawania beneficjentom pomocy w ramach poddziałania „Rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej” oraz „Rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw” w tym możliwości ubiegania się w ramach Działania 19.2 o pomoc na podejmowanie działalności gospodarczej. Dodatkowo ministerstwo chciałoby dokonać modyfikacji podejścia do limitowania środków transportu, tj. brak limitu % kosztów kwalifikowalnych związanych ze środkami transportu nie będącymi pojazdami silnikowymi. Kolejne zmiany przedstawione przez Dyrektora Tomczaka dotyczyły Poddziałania 19.3. Podobnie jak w Poddziałaniu 19.2, umożliwienie ponoszenia kosztów już po złożeniu wniosku o przyznanie pomocy. Kolejna zmiana dotyczy punktacji kryteriów wyboru operacji. W wystąpieniu Pan Tomczak szczegółowo przedstawił te zmiany: „Cele projektu zgodne więcej niż z jednym celem szczegółowym LSR – ~~4 pkt~~ 6 pkt (+2); Innowacyjny charakter operacji – 6 pkt – bez zmian; Utworzenie miejsca pracy w wyniku realizacji projektu – ~~6 pkt~~ 3 pkt (-3); Doświadczenie LGD - ~~4 pkt~~ 3 pkt 5 pkt/3 pkt (+1); Proporcjonalny i racjonalny podział wydatków z pozostałymi partnerami – ~~3 pkt~~ 5 pkt (+2); Co najmniej 1 partner zagraniczny – ~~8 pkt~~ 4 pkt (-4); Projekt jest projektem zintegrowanym ~~4 pkt~~ 6 pkt / symetrycznym ~~2 pkt~~ 4 pkt (+2)”. Po czym wspomniał, że obowiązujące obecnie kryteria w niektórych przypadkach były trudne do spełnienia, jeżeli chodzi o minimum, stąd MRiRW zaproponowało powyższe zmiany. Na zakończenie wystąpienia Dyrektor Tomczak poruszył kwestię, która była już sygnalizowana na poprzednich posiedzeniach grupy. Resort rolnictwa prowadzi obserwacje jeżeli chodzi o Działanie 19.3, tego nie uwzględniono w prezentacji w liczbach, natomiast są grupy, które póki co projektami współpracy się za bardzo nie interesują, tak wynika ze statystyk. Są także grupy, które już swój limit 5% osiągnęły, a być może chciałyby realizować kolejne projekty współpracy. Dlatego też ministerstwo chce przedstawić komitetowi monitorującemu uchwałę dotyczącą zmiany PROW-u, która będzie zmieniała limit 5%, tak żeby każda LGD mogła uzyskiwać pomoc nie do 5%, ale do 10% (do 10% budżetu, który jest w Poddziałaniu 19.2). Oczywiście nie na takiej zasadzie, że dla każdej z grup wystarczy środków na wykorzystanie powiększonego do 10% limitu. Raczej ministerstwo ma na myśli to, żeby jednym umożliwić realizowanie kolejnego projektu współpracy, a innych być może zmobilizować faktem, że środków niekoniecznie dla wszystkich wystarczy, jeżeli „obudzą się za pięć dwunasta”, a jak podkreślił Pan Dyrektor doświadczenia poprzedniego okresu programowania pokazują, że w ostatnich dwóch dniach składania wniosków o przyznanie pomocy w projektach współpracy, wpłynęło więcej wniosków niż przez cały okres programowania. Ostatecznie z Działania 421 – wsparcie we wdrażaniu projektów współpracy MRiRW zdejmowało środki. Nie można dopuścić do takiej samej sytuacji, stąd zmiana jest jak najbardziej pożądana. Jeżeli będzie zmieniony PROW w tym zakresie, to zmiana będzie włączona także do rozporządzenia.

Uzupełniając wypowiedź Pana Dyrektora Tomczaka głos zabrała Pani Dyrektor Gierulska dodając, iż dopiero po zgłoszeniu zmiany do Komisji Europejskiej można przeprowadzić nowelizację rozporządzenia. Przedmiotowych zmian możemy oczekiwać nie wcześniej niż na koniec bieżącego roku.

Następnie pytanie zadała Elżbieta Filipowicz z Urzędu Marszałkowskiego woj. podlaskiego, dotyczące zmiany punktacji w poddziałaniu 19.3. Czy ta ewentualna zmiana może mieć zastosowanie już przy zawieraniu aneksów do zawartych umów? Ponieważ w zawartych umowach wskazany jest warunek, że zmiana umowy nie może powodować zmniejszenia

punktacji. Czy to będzie możliwe do zastosowania w aneksach do zawartych umów, czy też nie?

Pan Dyrektor Łukasz Tomczak odpowiadając na pytanie uznał, że nie przewiduje się takiej możliwości, zmienione kryteria będą dotyczyły nowych spraw. Przypomniał, że resort rolnictwa zawsze zaznaczał, że umowa powinna być realizowana z poszanowaniem tej przynajmniej minimalnej liczby zaplanowanych punktów. Pan Dyrektor zaznaczył, iż kryterium dotyczące tworzenia miejsc pracy wcale nie oznaczało konieczności zatrudnienia pracownika. Punktacja była przyznawana za stworzenie warunków utworzenia miejsc pracy, a nie za to, że Lokalna Grupa Działania koniecznie musiała zatrudnić dodatkową osobę, w ramach danego projektu. Więc z jednej strony dokonujemy modyfikacji kryteriów, tak aby trochę stymulować i przyspieszyć wdrażanie tego Poddziałania, natomiast z drugiej strony kryteria te nie są aż tak wygórowane, że nie dałoby się ich spełnić.

Następnie głos zabrała Pani Bożena Pełdiak, zastępca przedstawiciela LGD w woj. dolnośląskim, która poprosiła o doprecyzowanie informacji odnośnie zwiększenia środków w wyniku różnic kursowych EURO/PLN. Czy w sytuacji gdy LGD ma wykorzystane wskaźniki na dane przedsięwzięcie/cel, to czy może w związku z tymi zwiększonymi środkami ogłaszać nabory? Pani Pełdiak dopytała również o termin w jakim nastąpi aktualizacja kursu EURO/PLN.

Pan Dyrektor Tomczak wyjaśnił, że jeżeli sytuacja jest taka, że grupy mają zrealizowane wskaźniki już we wszystkich przedsięwzięciach i pozostają środki, to zgodnie z zasadami wynikającymi z wytycznych, samorząd raczej nie pozwoli na ogłoszenie kolejnego naboru. Więc należałoby dokonać pewnej analizy i wskazać gdzie, w których obszarach są jeszcze potrzeby, żeby ogłosić kolejny nabór. Pan Dyrektor wskazał, że w praktyce pojawiają się takie sytuacje, że przy wykorzystaniu określonej kwoty nie zostały osiągnięte wszystkie wskaźniki lub w ramach ogłoszonej puli środków, wskaźniki zostały zrealizowane w większej ilości niż planowano. Kwestia przekroczenia wskaźników jest przeszkodą w ogłoszeniu kolejnego naboru na dane przedsięwzięcie, chodzi o to, żeby nie inwestować środków w coś, co jest już osiągnięte.

Następnie głos zabrał Pan Piotr Sadłocha, przedstawiciel Świętokrzyskiej Sieci LGD, który także poruszył kwestię wskaźników. Poprosił o wyjaśnienie jak ma postąpić grupa w sytuacji, kiedy ma przedsięwzięcie, w którym są wydane pieniądze, a niezrealizowane wskaźniki. Tak naprawdę chyba nie może planować naboru, bo nie dysponuje środkami finansowymi. Jednak w momencie, kiedy grupa dowiedziałyby się, że po przeliczeniu kursów euro do dyspozycji ma jednak określoną pulę pieniędzy, mogłaby zorganizować nabór na określone przedsięwzięcie.

Pan Dyrektor Łukasz Tomczak powiedział, że częściowo już wyjaśnił sytuację wykorzystania środków i niezrealizowania wskaźników. Oczywiście jest możliwość ogłaszania kolejnego naboru, bo nie ma wskaźników osiągniętych, więc to się wydaje naturalne. Wytyczna wskazuje przeszkodę do ogłoszenia kolejnego naboru w ramach niewykorzystanych środków w sytuacji gdy wskaźniki zostały osiągnięte. Dyrektor Tomczak powiedział, że wytyczna ARiMR określa sposób ustalania limitu środków, natomiast w związku z tym, że nastąpi zmiana w tym zakresie pod kątem wykorzystania innego kursu, to można przyjąć, że wolne środki się jednak pojawią.

Przewodniczący GTL poprosił o zabranie w tej sprawie głosu Pana Marcina Skórskiego Dyrektora Departamentu Działań Delegowanych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, który zaznaczył, iż na ten moment agencja wspólnie z ministerstwem powinna ustalić sposób przeliczenia środków i stosowne instrukcje w tym zakresie przekazać samorządom.

Pan Przewodniczący Witold Magryś wspomniał, że na ostatnim posiedzeniu GTL była dyskusja na ten temat i członkowie grupy chcieliby się dowiedzieć kiedy instrukcja zostanie opracowana i przekazana samorządom. Pan Dyrektor Łukasz Tomczak stwierdził, iż w jego ocenie realnym terminem jest koniec sierpnia.

Pan Przewodniczący Witold Magryś podsumował dyskusję oraz wskazał, iż w tej części posiedzenia została do przedyskutowania jeszcze jedna kwestia, dotycząca wystosowanego pisma do marszałków poszczególnych województw zachęcającego ich do uruchomienia instrumentu RLKS w nowym okresie programowania. Takie pismo zostało przygotowane, skonsultowane z kilkoma osobami z samorządu województw i w drugiej połowie kwietnia br. zostało przekazane do wszystkich UM. Na pismo do chwili obecnej odpowiedziało 5 samorządów. Następnie Pan Przewodniczący przedstawił odpowiedzi zawarte w każdym z pism:

- w województwie opolskim – nie podjęto jeszcze wiążących ustaleń dotyczących zastosowania instrumentu RLKS;
- w województwie małopolskim - decyzja zostanie podjęta na późniejszym etapie prac nad nowym okresem programowania. Nie jest znany zarys możliwych rozwiązań i scenariuszy w zakresie podejścia LEADER w ramach projektowanego Krajowego Planu Strategicznego. Trudno zakładać ewentualne wykorzystanie tego instrumentu, brakuje szczegółów odnośnie wielkości puli planowanych środków. Pan Wicemarszałek oprócz odpowiedzi wystosował także pismo do Pana Ministra Ardanowskiego, w którym poprosił o to, żeby ministerstwo zaprezentowało jakie ma koncepcje, jakie ma pomysły na RLKS, w przyszłym okresie programowania.
- w województwie łódzkim - nie ma możliwości podjęcia wiążącej deklaracji w przedmiotowej kwestii. Temat RLKS-u będzie podejmowany na dalszym etapie prac nad RPO, a jego ewentualne wdrożenie będzie zależało od postawienia jasnych i wewnętrznie spójnych przepisów prawa i procesów.
- w województwie podkarpackim – w chwili obecnej prowadzone są prace nad ustalaniem najważniejszych uwarunkowań nadających istotne kierunki realizacji interwencji, celem jak najbardziej efektywnego i dopasowanego do potrzeb mieszkańców wykorzystania planowanego wsparcia finansowego z Unii Europejskiej. Zarząd województwa w pracach tych rozważy możliwość uwzględnienia instrumentu RLKS.
- w województwie podlaskim - wdrażanie wielofunduszowych lokalnych strategii rozwoju RLKS, pozwoliło na oddziaływanie na wiele problemów społecznych i środowiskowych, z którymi borykają się społeczności lokalne. UM zarekomendował przebudowę istniejącego systemu wdrożeniowego i przedstawił postulat, aby znacząco zwiększyć rolę władz regionalnych, w projektowaniu systemu realizacji RLKS (w ramach wszystkich funduszy) i określenia, zadań poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jego realizację.

Dodatkowo w odpowiedzi na pismo Konwent Powiatów Województwa Lubuskiego, wyraził pogląd, iż istotą prawidłowego funkcjonowania Lokalnych Grup Działania w nowej perspektywie jest zapewnienie środków na ich funkcjonowanie, a rozwiązaniem tego problemu może być wielofunduszowość. Konwent wnosi o możliwość zabezpieczenia puli pieniędzy dedykowanej dla grup w RPO 2021-2027. Konwent zauważa, że w pracach nad nową perspektywą powinni uczestniczyć zarówno przedstawiciele samorządu, jak i sieci LGD,

a także wybranych przedstawicieli samorządów gmin i powiatów.

Pan Przewodniczący, podsumowując pierwszą część rozważań dotyczących RLKS-u, przekazał, że kolejne odpowiedzi są przygotowywane i temat RLKS-u będzie kontynuowany w kolejnej części posiedzenia.

Następnie głos zabrała Pani Joanna Gierulska, Dyrektor Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich, która przedstawiła informacje o pracach dotyczących okresu programowania 2021-2027. Zasadniczą zmianą jest to, że w nowym okresie rozliczenie KPSu będzie odbywać się corocznie, w oparciu o zrealizowane wskaźniki i postęp finansowy, co może być problematyczne. Przykładowo, jeżeli kwota pomocy na realizację operacji wynosi 100 tys. zł i dokonamy założenia, że do roku X osiągniemy 10 takich operacji, to trzeba będzie średnio te 100 tys. na operację wydać. Jest to bardzo proste przy takich działaniach gdzie mamy stałą kwotę na operację (np. premia) Natomiast w typach interwencji, gdzie kwoty są bardzo zróżnicowane (np. przetwórstwo na 10 milionów, małe przetwórstwo na 100 tys. zł) sprawa jest znacznie bardziej skomplikowana, bo wyliczanie przeciętnej kwoty wsparcia, której niewydatkowanie jest podstawą do naliczania kar, przy zastosowaniu prostej średniej arytmetycznej mija się z celem. W związku z powyższym na forum międzynarodowym, nadal trwa dyskusja nad projektem przepisów wspólnotowych regulujących powyższą kwestię. Komisja Europejska nie wykazuje elastyczności w tym zakresie, gdyż została obrona polityka (na bazie porozumienia z Europejskim Trybunałem Obrachunkowym), że w nowym okresie programowania Komisja Europejska będzie stawiać mniej wymagań od strony tego, jak projektować działania, jakiego typu tworzyć warunki dostępu, natomiast położy znacznie większy nacisk na rozliczenia, osiąganie wskaźników produktu i wydatkowanie środków oraz ocenę rezultatu. Problematycznym jest w tak zaprojektowanym systemie umieszczenie LEADER-a, bo na bazie obecnie projektowanych regulacji już w momencie składania planu strategicznego, będzie trzeba założyć wartości wskaźników produktów i rezultatów, co kłóci się z oddolnością podejścia LEADER. Co prawda Komisja Europejska przyjęła założenie, że będzie można w przypadku LEADER-a skorygować plan, tj. początkowo założyć na przykład, utworzenie tysiąca miejsc pracy, a następnie po dokonaniu wyboru LSR-ów wskaźnik skorygować. Podany powyżej przykład jest bardzo prosty, bo to jest wskaźnik, który jest znany i często w LEADER-ze stosowany. Inaczej wygląda sytuacja w przypadku operacji np. związanych z klimatem – wówczas wskaźniki nie są już takie oczywiste i ich do tej pory w LEADER-ze nie stosowano, np. wskaźniki dotyczące obniżenia emisji dwutlenku węgla. Obecnie trzeba dołożyć starań, aby w przyszłym okresie programowania wskaźniki nie stały się hamulcem wdrażania LEADER-a.

Niektóre państwa np. Finlandia, podchodzą do tematu w ten sposób, że już teraz proszą swoje LGD-y o projekty LSR-ów, żeby zobaczyć jaki zakres wsparcia jest faktycznie potrzebny i na tej podstawie formułują plany strategiczne. Jak podkreśliła Pani Dyrektor należy wziąć pod uwagę, że jeżeli będą jakieś nieprawidłowości we wskaźnikach w LEADER-ze, będzie to rzutowało na cały plan strategiczny. Czyli jeżeli np. na osiągnięcie wskaźnika dotyczącego miejsc pracy składać się będą różne interwencje (w tym LEADER) to problem nieosiągnięcia wskaźnika na założonym poziomie wynikający z problemów w jednym typie interwencji będzie wpływało na cały plan strategiczny, może nawet prowadząc do korekty finansowej. Co prawda Komisja dopuszcza pewne odchylenia poziomu wskaźników, ale wyraźnie widać, że w nowej perspektywie wskaźniki te nabierają znaczenia zasadniczego.

Następnie Pani Dyrektor podkreśliła, że zmienia się podejście do kwestii klimatu. Aż 40% środków przeznaczonych na realizację płatności z tytułu ograniczeń naturalnych i innych ograniczeń specyficznych dla obszaru (ONW), jest wliczanych do realizacji celów związanych ze zmianą klimatu. To bardzo mocno ustawia strategiczne podejście do programowania, bo rzeczywiście klimat będzie musiał być widoczny w wielu miejscach, w wielu działaniach, a dotychczas tak nie było. Kolejną istotną zmianą, ważną dla wszystkich

jest powrót do zasady n+2, zamiast n+3. Resort rolnictwa cały czas walczył, żeby została zasada n+3, bo dla Polski jest to bezpieczne, natomiast Komisja jest dosyć kategoryczna na razie, w ogóle nie chce podejmować wątku n+3, zwracając uwagę na to, że z powodu n+3 jest wyraźnie obserwowane spowolnienie wydatków w całej Europie. Pani Dyrektor podkreśliła także, że zgodnie z projektowanymi przepisami wspólnotowymi, co najmniej 5% budżetu II filara musi być przeznaczony na realizację LEADER-a/RLKS-u.

Następnie Pani Dyrektor wskazała, że obecnie Komisja Europejska odchodzi od tworzenia katalogu kosztów kwalifikowalnych na rzecz stworzenia katalogu kosztów niekwalifikowanych, co jest dobrym kierunkiem. Jeżeli chodzi o LEADERa, to z obecnie zaprojektowanych przepisów wynika, że wyklucza się z finansowania w ramach WPR-u duże inwestycje, jeśli nie są wpisane w LSR.

Pani Dyrektor omówiła także kwestię związaną z rozpoczynaniem działalności przez młodych rolników i zakładaniem przedsiębiorstw wiejskich. Jak podkreśliła pierwsza wersja projektów rozporządzeń wskazywała na to, że przedsiębiorstwa będą mogły być zakładane tylko, jeżeli będą finansowane w ramach LSR-u, czyli poza LSR-em nie byłoby możliwości tworzenia miejsc pracy, poza gospodarstwami rolnymi, poza działalnością rolniczą. Obecnie jest zmiana polegająca na tym, że jednak będzie można to robić również poza LSR-em.

W kolejnej części wypowiedzi Pani Dyrektor wspomniała o planowanym badaniu ewaluacyjnym jakie MRiRW zleciło do przeprowadzenia w zakresie „Określenia optymalnego modelu funkcjonowania Lokalnych Grup Działania w nowej perspektywie finansowej oraz ocena jakości i efektywności ich funkcjonowania”. Wyniki takiego badania są niezbędne w procesie przygotowywania się do kolejnej perspektywy finansowej. Badanie ma stanowić wsparcie do zaprojektowania najbardziej efektywnego systemu wdrażania RLKS. Wstępne wyniki badania MRiRW przedstawi we wrześniu/październiku br.

Na koniec wystąpienia Pani Dyrektor zaznaczyła, że istotne jest to, że temat smart village pojawił się w kontekście LEADER-a. Pojawia się bardzo duże zapotrzebowanie na „gospodarkę srebrną”, gospodarstwa opiekuńcze, domy pobytu dziennego, spółdzielnie socjalne.

Pan Przewodniczący grupy zauważył, że projekty rozporządzeń, które funkcjonują dają bardzo dużą swobodę poszczególnym państwom członkowskim w zakresie programowania. Jeszcze raz wspomniął o spotkaniu w Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju, na którym podjęto dyskusję na temat propozycji instrumentów terytorialnych, najbliższe miesiące będą przepełnione intensywną pracą i będą pojawiały się oczywiście różne nowe propozycje, które obszary wsparcia mają być wdrażane w formule ZIT-ów i które w formule RLKS-u. Pan Przewodniczący podkreślił, iż pamięta zakresy tematów poruszane na spotkaniu i oprócz tych, które pojawiły się we wcześniejszych wypowiedziach była mowa o turystyce, o kulturze i o realizacji najbardziej prawdopodobnych obszarów, w których RLKS miałby zafunkcjonować.

Ad. 5 W dalszej wypowiedzi Pan Przewodniczący wznowił dyskusję na temat RLKS-u w nowym okresie programowania. Przypomniał nadesłane odpowiedzi z regionów, które generalnie poza dwoma województwami są bardzo zachowawcze. Pan Przewodniczący podkreślił, iż w sytuacji gdy wszyscy będą czekać na konkrety, na szczegóły, o których są dyskusje, to znowu może wystąpić taka sytuacja, że będzie już za późno, żeby przygotować instrument, który będzie wdrażany z mniejszym trudem niż obecnie. Biorąc powyższe pod uwagę, najgorszym scenariuszem będzie oczekiwanie wszystkich, aż ktoś coś zaproponuje, a kiedy kilka regionów się zdecyduje, będzie już za późno, żeby tak zaprogramować, żeby ten instrument miał jak najwięcej cech wspólnych dla poszczególnych funduszy.

Jako pierwszy głos w dyskusji zabrał Pan Ireneusz Kamiński, ekspert Sieci FARNET, który odniósł się do dużych inwestycji. Można oczekiwać, że jeśli będą one dopuszczalne, w Polsce spotka się to z dużym uznaniem ze strony samorządów i będzie bardzo silna presja na to, żeby wykorzystać LEADER-a w takich działaniach. W sytuacji kiedy finansowanie w LEADER-ze będzie na poziomie 5% drugiego filara (można się domyślać, że nie dużo więcej niż 5%), powstaje zagrożenie dla wszystkich innych działań w obrębie LEADER-a. Pan Ireneusz stwierdza, że pomysł realizacji dużych inwestycji w ramach LEADER-a jest niedobry i należy go zablokować.

Głos zabrała Pani Dyrektor Gierulska podkreślając, że Polska za każdym razem zgłasza uwagę, wskazując na to, że LEADER nie jest instrument na duże inwestycje infrastrukturalne. Takie inwestycje w LEADER-ze nie mają wartości dodanej, dlatego że wytyczanie drogi czy wodociągu, być może wymaga konsultacji ze społeczeństwem, natomiast nie ma konieczności wykonywania takiego projektu w taki sposób jakim rządzi się LEADER.

Głos zabrał Pan Leonard Pietrow przedstawiciel LGD w woj. lubuskim. Uzupełniając stanowisko Konwentu Powiatów dodał, iż obecnie z inicjatywy departamentu PROW Urzędu Marszałkowskiego, będzie podjęte podobne stanowisko Konwentu Wójtów i Burmistrzów. Rolą departamentu PROW i Lubuskiej Sieci LGD jest to, aby przekonać część zarządu województwa, która jest przeciwko wdrażaniu RLKS. Dlatego też postanowiono, iż działania oddolne wójtów oraz burmistrzów mogą być pomocne i wymóc zmianę decyzji części zarządu województwa.

Następnie głos zabrał Pan Tomasz Piłat, przedstawiciel LGD w woj. warmińsko-mazurskim, który przypomniał, iż w poprzedniej perspektywie nie udało się przekonać zarządu do wielofunduszowego RLKS-u. Pan Piłat jako członek Komitetu Monitorującego RPO wspomniał o prezentacji przedstawionej na komitecie przez przedstawiciela Komisji Europejskiej nt. RLKS-u, w której były przedstawione wszystkie fundusze oprócz funduszu rolnego, tak jakby RLKS funduszu rolnego nie dotyczył. Obecnie LGD wraz z innymi organizacjami pozarządowymi próbują przybliżyć różnym instytucjom czym jest RLKS. Wystąpiła także potrzeba edukacji w tym zakresie na poziomie niższym JST, czyli powiatowym, po to aby inicjatywa pojawiła się oddolnie i trafiła do samorządu województwa. Problem jest w samych departamentach urzędu marszałkowskiego, które zajmują się rozwojem regionalnym, czy polityką regionalną. Departamenty te nie dostają informacji odgórnej nt. wdrażania RLKS-u, a tylko wiedza z różnych źródeł i wspólne działania mogą doprowadzić do sukcesu.

Przewodniczący posiedzenia powiedział, że obecnie sytuacja jest trochę inna niż było to 7 lat temu. Wówczas była to duża kampania informacyjna na temat ZIT-ów, natomiast o RLKS-ie nic nie mówiono, albo mówiono bardzo niewiele. Było jedno spotkanie, powołano grupy, które nigdy później się już nie spotkały. Przewodniczący zaznaczył, iż teraz startujemy jednak z nieco innego punktu.

Następnie głos zabrał Pan Ryszard Kamiński, ekspert sieci ENRD, który odniósł się także do spotkania, w którym uczestniczył w Ministerstwie Inwestycji i Rozwoju. Jak podkreślił po pierwsze ważne jest to, że na spotkaniu na równi traktowano ZIT-y oraz podejście RLKS, oczywiście wypowiadając się o nowym okresie programowania. Po drugie, często przejawia się w deklaracjach, albo podejściu kluczowych osób opinia „*oczywiście, że wchodzimy w RLKS i to robimy*”, w odróżnieniu od tego, co było 5 lat temu. Przypomnijmy sobie umowy partnerstwa sprzed paru lat, kiedy właściwie doklejono RLKS, jako hipotetycznie teoretyczny. Pana Kamińskiego nie dziwią też odpowiedzi niektórych samorządów, bo na tym etapie nikt jeszcze nie jest w stanie dać jednoznacznej deklaracji. Na pytania o RLKS-ie wypowiadają się chętniej przedstawiciele sieci, natomiast przedstawiciele samorządów nie

mają jeszcze uzgodnionych tematów w swoich samorządach. To jest oczywiste, ponieważ taki jest stan na chwilę obecną. Z pewnością jak przyznał Pan Kamiński docenić trzeba postawę Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju, w tym rozmowy przedstawicieli Ministerstwa o turystyce, dużych inwestycjach i związanych z nimi obawami, o podejściu oddolnym, ewentualnie sieciowym.

Pani Dyrektor Joanna Gierulska uzupełniła informacje nt. spotkania, o którym wspomniał Pan Kamiński oraz przedmówcy. Było to pierwsze spotkanie grupy roboczej ds. celu piątego, który brzmi „Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych”. Członkami tej grupy są przedstawiciele MRiRW, MKiDN, MliR, przedstawiciele społecznych partnerów, jak również przedstawiciele samorządów. Co jest dodatkowo ważne na spotkaniu przedstawiciele samorządów wypowiedzieli się, że mała rewitalizacja obszarów wiejskich może się pojawić w podejściu oddolnym, ale podstawą jest to, że musi być oparta o zasady działania LEADER. Pani Dyrektor powiedziała także o planowanym na 18 czerwca br. dialogu nieformalnym z Komisją Europejską, gdzie także zostanie poruszony temat RLKS-u, a uczestnikami będą między innymi przedstawiciele resortu rolnictwa.

Pan Przewodniczący Magryś dodał, że najliczniejszą grupą wsparcia tego zespołu są przedstawiciele samorządów województw, a jest ich szesnastu. Dlatego bardzo ważne jest, żeby starać się dotrzeć do tych osób, żeby mogły wypracowane postulaty przynosić na forum tej grupy.

Kolejno głos w dyskusji zabrała Pani Bożena Pełdiak zastępca przedstawiciela LGD w woj. dolnośląskim, która powiedziała, że na 14 czerwca br. zaplanowane zostało spotkanie, na którym obecność potwierdził Pan Marszałek Województwa Dolnośląskiego. Głównym tematem spotkania będzie RLKS. Województwo nie przekazało odpowiedzi na pismo Przewodniczącego grupy dlatego, iż rozmowy w tym temacie są w toku.

Pan Andrzej Hałasiewicz, przedstawiciel FAOW, wyraził zadowolenie z coraz większej akceptacji dla metody wspierania lokalnych społeczności. Dodał, że w poprzednim okresie programowania instytucje i osoby wykazywały się mniejszym poziomem tego zrozumienia. Były też problemy personalne, osoba która w MliR była najbardziej zaangażowana w RLKS, w kluczowym momencie odeszła. Wszyscy zainwestowali mnóstwo czasu, wysiłku, żeby najważniejsze osoby przekonać do tej koncepcji. Wracając do samego LEADER-a Pan Hałasiewicz skierował do uczestników posiedzenia pytanie. LEADER jest wspaniałą metodą, którą wszyscy niezwykle cenimy, ale wiadomo również, że wchodząc w pułapkę biurokratyczną, Lokalne Grupy Działania stały się małymi agencjami wdrożeniowymi i proporcja między działaniami a formą działania, została jakby zachwiana. *Na ile przygotowujemy się, planując nowy okres programowania, do tego, aby tej tendencji się nie tylko przeciwstawić ale zdecydowanie bardzo mocno odrzucić. Co jako kraj członkowski UE zrobimy, aby w nowym okresie programowania LEADER był naprawdę atrakcyjny i przestał być tak biurokratyczny?*

Przewodniczący grupy Witold Magryś zdecydował, że odpowiedź na to pytanie pojawi się w końcowej części tego bloku, dając przedstawicielom ministerstwa czas na zastanowienie się i zaproponował kontynuowanie przeglądu z regionów. Poprosił Panią Agnieszkę Wojtkowską - zastępcę przedstawiciela LGD w woj. podlaskim o przedstawienie sytuacji na Podlasiu.

Pani Wojtkowska wyraziła opinię, że dla niej trochę niepokojąca była prezentacja Pani Dyrektor Gierulskiej, gdzie przedstawiła cele, których duża część dotyczy ochrony środowiska. Pani Wojtkowska przyznała, że ekologia jest ważna, ale brakuje miejsc pracy w obszarze ochrony środowiska i to rozwiązanie, które jest w tej perspektywie należałoby poszerzyć

o miejsca pracy na terenach wiejskich, tak żeby mieszkańcy, szczególnie rolnicy, mogli zakładać przedsiębiorstwa, firmy, niekoniecznie przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, ale właśnie przez Lokalne Grupy Działania. W Województwie Podlaskim w obecnej perspektywie jest wdrażany RLKS, rozliczane są środki z Europejskiego Funduszu Społecznego i z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W ramach EFRR zostało zrealizowanych 100% wskaźników na podpisanych umowach, natomiast z EFS ok 60%. Pani Wojtkowska zaznaczała, że nowy konkurs o dodatkowe środki, o kolejne 3,5 mln zł, został ogłoszony. Podkreśliła potrzebę tworzenia miejsc pracy na obszarach wiejskich, bo one są bardziej potrzebne niż w większych miastach, nie należy myśleć tylko o ochronie środowiska.

Kolejno głos w dyskusji zabrał Pan Łukasz Skórski, zastępca przedstawiciela samorządu województwa świętokrzyskiego, który przyznał, że samorząd jest jak najbardziej za wdrażaniem RLKS-u. W tym temacie odbyły się już pierwsze spotkania zarówno z zarządem województwa, gdzie została przedstawiona nowa propozycja. Odbyło się także spotkanie z przedstawicielem departamentu odpowiedzialnego za politykę regionalną. Natomiast w związku z tym, że w UM obecnie zachodzą ruchy kadrowe, nie ma decyzji od przedstawicieli departamentów odpowiedzialnych za rozwój regionalny. Niemniej jednak to pierwsze spotkanie, które się odbyło, jak najbardziej potwierdziło chęć zarządu do realizacji wielofunduszowych strategii z poziomu RLKS.

Pan Robert Krysztofiak, przedstawiciel samorządu województwa wielkopolskiego powiedział, że województwo jest na etapie analizy tematu wdrażania RLKS. Na dzień dzisiejszy odbywają się rozmowy z Departamentem Polityki Regionalnej. Dodatkowo Wielkopolska Sieć Lokalnych Grup Działania została poproszona o zajęcie stanowiska odnośnie przyszłego okresu programowania w tym RLKS-u.

Pan Bartosz Góra, przedstawiciel samorządu województwa śląskiego, także wspomniał o pierwszych rozmowach z partnerami zajmującymi się RPO. Jednakże zaznaczył, że nie ma dokładnych wytycznych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju oraz też nie do końca Ministerstwo przekazuje informacje na temat RLKS-u, ale pomimo tego w województwie nie ma przeciwskażeń do wdrażania RLKS-u.

Głos w dyskusji zabrała również Pani Martyna Gapińska, przedstawicielka samorządu województwa mazowieckiego, gdzie spotkania robocze dopiero są planowane. Opinia jest pozytywna ale decyzji zarządu w sprawie RLKS-u na chwilę obecną nie ma.

Pani Monika Matławska, przedstawiciel LGD w woj. zachodniopomorskim odniosła się do wyjazdów, jakie odbyły się z inicjatywy Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego do Województwa Kujawsko-pomorskiego i do Województwa Podlaskiego, dzięki którym pierwsze rozmowy o RLKS-ie już się odbyły. Jednak Pani Matławska nie jest w stanie odnieść się do stanowiska, jakie ma samorząd. Natomiast jeżeli chodzi o Lokalne Grupy Działania to dialog też trwa, przede wszystkim odnośnie procedur.

Pan Adam Puchajda, przedstawiciel samorządu województwa lubelskiego przekazał uczestnikom posiedzenia informację, że na chwilę obecną zarząd województwa lubelskiego nie zajął jeszcze stanowiska w sprawie RLKS-u.

Pani Elżbieta Siemiątkowska, zastępca Przewodniczącego GTL poinformowała o zamiarze kontynuacji podejścia RLKS w nowym okresie programowania w Województwie Kujawsko-pomorskim, lecz z uwzględnieniem małych zmian. SW chce odejść od tych trudnych procesów, dąży do uproszczeń. W urzędzie marszałkowskim odbyło się pierwsze spotkanie z departamentem programowania przyszłego RPO i rozważono dwie formy – bezpośrednią i pośrednią. Oczywiście pojawiło się dużo pytań do funduszu wiodącego,

ponieważ samo programowanie oparte na wskaźnikach, to jest jedno, a drugie to, w jaki sposób rozwiązać byt LGD, które miałyby kontynuować swoje działanie. Województwo chce postawić na EFS, na działanie miękkie, żeby grupy mogły realizować głównie działania związane z EFS. Natomiast zminimalizować Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, tak żeby nie wchodzić w procedury rewitalizacji miejscowości. Obecnie SW zastanawia się nad tym, w jaki sposób zaprogramować wskaźniki. Pani Dyrektor podkreśliła, iż mając doświadczenia z obecnego okresu programowania, pojawiają się zupełnie inne pytania, nie tak jak większość samorządów, czy wejść w RLKS? Samorząd na chwile obecną wie, że chce wdrażać RLKS, tylko należy odpowiednio zaprogramować wdrażanie. Pracownicy UM mają w planach zaproponowanie na spotkaniach z Komisją Europejską, uproszczone, najbardziej jak się da, wskaźniki, jeden, dwa, tak by odejść od ich zbyt dużej ilości. UM ma nadzieję, że dostanie taką zgodę, bo poprzednie wskaźniki sprzed paru lat, są dzisiaj w ogóle nieadekwatne. Pojawia się ciągle wskaźnik osoby wykluczonej, choć trzeba raczej wspierać tych, którzy zostali na obszarach wiejskich i mogą oraz chcą jakoś tego obszaru podnieść (czyli wskaźnik aktywizacji społecznej). Kierunek działania jest opracowywany, planowanie wskaźników jak najbardziej liberalnych, możliwych potem do modyfikacji. Pani Dyrektor podała przykład wskaźnika aktywizacji społecznej, który wystarczyłby jako jeden, później można go rozłożyć na produkty dostosowane do poszczególnych Lokalnych Grup Działania. UM w planach ma także przeprowadzenie ankiety wśród LGD z pytaniami dotyczącymi przyszłej strategii, czyli co grupy chcą robić w nowym okresie programowania. Taka ankieta pozwoli na opracowanie najbardziej optymalnych wskaźników, które LGD będą w przyszłości realizować.

Następnie głos zabrała Joanna Gierulska, która odniosła się do wypowiedzi poprzedników. Podkreślając, że w nowej perspektywie odpowiedzialność na państwie członkowskim jest znacznie większa niż było to dotychczas, Pani Dyrektor uważa, że zintegrowanie systemów informatycznych, integracja baz danych, byłoby dużym ułatwieniem, choć przyznała, że jest to wielkie wyzwanie.

W kolejnej części wypowiedzi Pani Dyrektor odniosła się do ryczałów. Powiedziała, że KE przyznała, że ryczały są dobrym rozwiązaniem. Polska ma doświadczenie w tej formie rozliczania, dlatego też w nowym okresie programowania należy zastanowić się nad jej rozwinięciem.

Jeśli natomiast chodzi o miejsca pracy i środowisko, to najlepiej połączyć miejsca pracy i środowisko, to byłoby idealne rozwiązanie tego problemu. Nie jest tak, że dla KE miejsca pracy są nieważne, wskazuje ona na obszary, które są istotne. Miejsca pracy są ważne, natomiast bardzo duże znaczenie ma środowisko i nakierowanie na nie jest zauważalne.

Następnie Pani Dyrektor podsumowała dyskusję przedstawicieli regionów na temat RLKS-u po 2020 roku. Zaznaczyła, że nie należy czekać na wytyczne Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju, to samorządy muszą powiedzieć czego oczekują. Pani Dyrektor ma wrażenie, że cały czas wszyscy czekają na sygnał z MliR. MliR nie mówi, że można, ale też nie mówi, że nie można, pozostawiając tę decyzję w gestii samorządów województw. Resort inwestycji nie będzie projektował systemu w sytuacji, gdy nie widzi zapotrzebowania. Samorządy czekają na wytyczne z ministerstwa, a z kolei ministerstwo wyraźnie czeka na informację, co regiony chcą robić w RLKS-ie. To jest idealny moment na to, żeby samorządy wyszły z inicjatywą, bo na razie nic nie jest postanowione, a jednocześnie ministerstwo jest bardzo otwarte na informacje, jakiego typu zakres wsparcia, jakiego typu operacje, inwestycje mogą być realizowane w RLKS.

Na koniec swojej wypowiedzi Pani Dyrektor odniosła się także do tematu biurokracji, o którą zapytał Pan Hałasiewicz. W tym momencie grupy powinny zastanowić się nad tym, co stanowi największy problem, na co beneficjenci zwracają uwagę. Aby resort rolnictwa dokonał zmiany w tym temacie potrzebuje informacji od LGD-ów, bo to one jako pierwsze mają kontakt z beneficjentami, z wnioskodawcami.

Pan Przewodniczący Magryś dodał, że w pracach nad RLKS-em w nowym okresie programowania zasadne będzie powołanie sześcioposobowego zespołu złożonego z przedstawicieli LGD i samorządów województw, który zebrałby wszystkie oczekiwania co do RLKS-u, w jeden dokument. Przewodniczący przyznał, że będzie to trudne zadanie, aczkolwiek doświadczenia z już funkcjonujących zespołów pozwalają przypuszczać, że działalność zespołu będzie bardzo przydatna.

W dalszej części spotkania uczestnicy posiedzenia zgłosili kandydatury sześciu osób, w związku z czym Przewodniczący grupy powołał zespół roboczy do spraw przygotowania proponowanego zakresu merytorycznego dla instrumentu terytorialnego RLKS, który będzie działał w ramach GTL w składzie: Piotr Piłat przedstawiciel LGD w woj. warmińsko-mazurskim, Piotr Sadłocha, przedstawiciel LGD w woj. świętokrzyskim, Joanna Sokólska, przedstawiciel LGD w woj. podlaskim, Elżbieta Siemiątkowska, przedstawiciel samorządu województwa kujawsko-pomorskiego, Arkadiusz Dąbrowski, przedstawiciel samorządu województwa lubuskiego, Anna Jakubowska, zastępca przedstawiciela samorządu województwa wielkopolskiego.

Ad. 6. W kolejnej części posiedzenia Pan Paweł Krzeczunowicz - Dyrektor Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Warszawie, przedstawił szczegóły dotyczące konkursu 3/2019 dla Partnerów KSOW, a następnie uczestnicy spotkania jednogłośnie podjęli uchwałę nr 13 w sprawie *zaopiniowania propozycji nowych operacji wybranych w ramach konkursu nr 3/2019 dla partnerów KSOW – Plan operacyjny KSOW na lata 2018-2019 dla działania: „Szkolenia i działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla Lokalnych Grup Działania, w tym zapewnienie pomocy technicznej w zakresie współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej”*.

Ad.7. Podczas posiedzenia członkowie grupy wzięli udział w warsztacie *pt. SMART VILLAGE (SV) – nowa szansa dla obszarów wiejskich*, który został poprowadzony przez Pana dr Andrzeja Hałasiewicza, eksperta ds. rozwoju obszarów wiejskich oraz Pana dr Ryszarda Kamińskiego, Prezesa Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich, Eksperta Sieci ENRD. Po przedstawionej przez ekspertów prezentacji, w drugiej części warsztatu uczestnicy zostali podzielani na dwa zespoły, które pracowały nad przykładami działań/rozwiązań typu SV w Polsce. Następnie każda z grup zajęła się innym zadaniem wskazując: jaką rolę mogą odegrać LGD (RLKS/LEADER) we wdrażaniu inteligentnych wiosek (*inteligentnych wsi/ Smart Villages*) (co robić? i w jaki sposób?) oraz jakie działania, jacy aktorzy/interesariusze tematyki inteligentnych wiosek (*inteligentnych wsi/ Smart Villages*) spoza LGD mogą uczestniczyć we wdrażaniu inteligentnych wiosek (kto?, co?, jak?, z kim?).

Sprawozdanie z warsztatu stanowi załącznik nr 2 do protokołu.

Ad 8. Ostatnim punktem w pierwszym dniu posiedzenia były prezentacje przykładów *Inkubatorów przetwórstwa lokalnego jako ważnego elementu wspierającego przedsiębiorczość obszarów wiejskich*. Jako pierwszy w tej części posiedzenia wystąpił Pan Edward Trojanowski, Prezes LGD Zalewu Zegrzyńskiego, który odniósł się do przykładów inkubatorów z woj. mazowieckiego. Pan Trojanowski zaczął swoje wystąpienie od przytoczenia teorii odnośnie inkubatora, definicji, rodzajów, jak również wariantów wykorzystania inkubatorów. Następnie przeszedł do działań poprzedzających konkurs na nabór wniosków dotyczących inkubatorów na terenie funkcjonowania LGD Zalew

Zegrzyński, w tym dwóch projektów szkoleniowych „Inkubator kuchenny i lokalne formy sprzedaży produktów szansą na rozwój przedsiębiorczości wiejskiej” oraz „Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez tworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego”. Kolejno omówił trzy przykłady inkubatorów, które będą funkcjonowały na obszarze działania LGD Zalew Zegrzyński. Pierwszym z nich jest „Nadbużański Inkubator Przedsiębiorczości Lokalnej, Tradycji i Kultury w Kuligowie”, którego działalność będzie obejmowała produkcje wyrobów garmażeryjnych smażenie, gotowanie, wyciskanie soków i oleju oraz wypiek chleba i ciast. Dodatkowo będzie prowadził lekcje dla dzieci i młodzieży z zakresu dawnych sposobów wytwarzania chleba. Kolejnym inkubatorem jest „Inkubator smaku miejscem przetwórstwa lokalnych surowców i promocji lokalnych produktów w Krubinie”. Swoją działalnością będzie obejmował wyrób piwa, cydru, wyciskanie soków, oleju, produkcję przetworów owocowo-warzywnych w słoikach. Inkubator będzie też pełnił funkcję edukacyjną dla dzieci i młodzieży. Trzeci „Inkubator przetwórstwa lokalnego Gminy Somianka” będzie zajmował się przetwarzaniem kapusty.

Następnie głos zabrał Pan Grzegorz Gawroński Dyrektor Biura LGD Brynica to nie granica, który zaprezentował przykłady trzech inkubatorów z woj. śląskiego. Wystąpienie zaczął od omówienia działań poprzedzających pracę na uruchomieniu pierwszego inkubatora, między innymi wizyty studyjnej oraz warsztatu strategicznego. Pierwszym z inkubatorów, który działa na terenie LGD Brynica to nie granica, jest niekomercyjny inkubator przetwórstwa lokalnego produktów rolnych zbożowych „Pliczko gospodarstwo rolne”, który w ramach operacji *Uruchomienie inkubatora produktów lokalnych z terenu LGD „Brynica to nie granica”* uzyskał dofinansowanie za pośrednictwem LGD na zakup: uniwersalnego obłuskiwacza do nasion (orkiszu, płaskurki, samopszy, prosa, słonecznika, owsa) oraz maszyny do produkcji płatków z różnych nasion owsa, pszenicy, żyta, jęczmienia, orkiszu, itp. Inkubator dodatkowo prowadzi współpracę z lokalną społecznością, w tym Stowarzyszeniem Miłośników Ziemi Lubszeckiej i zajmuje się edukacją oraz promowaniem zdrowego trybu życia, przetwórstwa surowców żywnościowych, prowadzeniem wspólnych działań w kierunku promowania inkubatora wśród mieszkańców. Inkubator współpracuje też z przedszkolem „Wesołe Krasnoludki”, z którym wspólnie zajmuje się edukacją i promowaniem zdrowego trybu życia wśród najmłodszych mieszkańców. Kolejnym inkubatorem jest „Tłocznia u Mazurkiewiczów Janusz Mazurkiewicz”, który za pośrednictwem LGD otrzymał dofinansowanie na zakup linii do tłoczenia soku z owoców (myjka, podnośnik, rozdrabniacz), prasy taśmowej, wanny na sok z pompą oraz pasteryzatora. Inkubator także prowadzi pracę z lokalną społecznością w tym Stowarzyszeniem Wspólnie dla Mieszkańców Żeliszawic, Klubem Sportowym Ostoja, Stowarzyszeniem Przyjaciół Miasta i Gminy Siewierz, Zespołem Szkolno-Przedszkolnym im. Henryka Sienkiewicza w Żeliszawicach gdzie wspólne działania koncentrują się na edukacji dzieci w zakresie zdrowego odżywiania oraz promowania zdrowego stylu życia i produktów lokalnych. Trzeci inkubator, który uzyskał dofinansowanie to „Domkom sp. z o.o.”. Dzięki wsparciu na „utworzenie komercyjnego inkubatora przetwórstwa lokalnego produktów lokalnych – tłoczni olejów z rzepaku, lnu, ostropestu, konopi, orzechów laskowych”, zmodernizowany zostanie budynek oraz zakupione zostaną zestaw do tłoczenia oleju z roślin, młynek do mielenia ziaren przed tłoczeniem, nalewarka, etykieciarka, elektryczny wózek paletowy. Inkubator, również jak dwa poprzednie prowadzi stałą współpracę z lokalną społecznością w tym Stowarzyszeniem Emerytów i Rencistów Aktywny Senior, w którym propaguje ideę spożywania naturalnych olejów wśród członków stowarzyszenia, oraz Kołem Gospodyń Wiejskich w Twardowicach, gdzie we współpracy organizuje spotkania dotyczące prozdrowotnych właściwości oleju oraz zasad korzystania z usług tłoczenia.

Ad 9. Pan Przewodniczący GTL dokonał podsumowania pierwszego dnia posiedzenia oraz zaprosił także uczestników do czynnego udziału w kolejnym dniu posiedzenia.

Drugiego dnia posiedzenia uczestnicy mieli okazję poznać beneficjentów projektów realizowanych w ramach poddziałania 19.2 LEADER na terenie woj. śląskiego.

Ad 1. W ramach wizyty studyjnej pierwszym odwiedzanym przez uczestników posiedzenia miejscem był inkubator przetwórstwa lokalnego „Pliczko gospodarstwo rolne”. Pan Bartłomiej Pliczko, rolnik i przedsiębiorca z terenu LGD „Brynica to nie granica” w Woźnikach, zajmujący się tłoczeniem olejów, utworzył *niekomercyjny inkubator przetwórstwa lokalnego produktów rolno spożywczych*. W ramach operacji zakupiono maszyny niezbędne do funkcjonowania inkubatora. Celem działalności inkubatora uruchomionego w maju 2019 r., jest umożliwienie korzystania z maszyn i stworzonego miejsca kuchennego do przygotowania własnych produktów przez mieszkańców okolicznych wsi. Inkubator mieści się w budynku gospodarczym, w którym również działa mały sklep z produktami wytworzonymi w inkubatorze. Opłata pobierana za skorzystanie z inkubatora pokrywa koszty zużycia energii i koszt pracownika. Ponadto gospodarz współpracuje z lokalną społecznością w celu edukowania i promowania zdrowego trybu życia oraz będzie organizować warsztaty dla dzieci, np. jak zmielić mąkę i upiec chleb. Rolnik liczy na współpracę z LGD w zakresie promocji oferty inkubatora. Pan Pliczko prowadzi również sklep firmowy w Katowicach oraz uczestniczy w cyklicznych targach w regionie. Jest to przykład uruchomienia inkubatora produktów lokalnych równoległe do prowadzonej działalności przez Pana Bartłomieja Pliczko.

Ad.2. Kolejnym odwiedzanym podczas wyjazdu studyjnego miejscem była Kuźnia Koszęcin. Beneficjent Pan Janusz Kosmała, czeladnik kowalstwa artystycznego, skorzystał z dofinansowania w ramach rozwijania działalności gospodarczej programu LEADER z LGD Leśna Kraina Górnego Śląska. W zeszłym roku w ramach operacji zakupił zestaw narzędzi kowalstwa i elektronarzędzi na potrzeby własnego warsztatu. Zamówienia na swoje wyroby artystyczne takie jak np. bramy, balustrady, ogrodzenia otrzymuje od osób prywatnych. Startuje także w wielu konkursach, wystawach, gdzie prezentuje swoje wyroby. Młody przedsiębiorca organizuje pokazy kowalstwa artystycznego pod nazwą „spotkanie z kowalem”. Podczas pokazu można przyrzeć się pracy kowala, jak i samemu spróbować swoich sił przy kowadle. Pan Kosmała, który pracuje w zawodzie od ośmiu lat przyznał, że żałuje że wcześniej nie skorzystał z możliwości dofinansowania na zakup narzędzi, które bardzo ułatwiły mu wykonywanie pracy kowala. Pan Kosmała oprócz pokazów również angażuje się w nauczanie młodzieży tego trudnego i niecodziennego rzemiosła.

Wnioski i ustalenia z posiedzenia:

1. Podjęcie uchwały nr 13 w sprawie *zaopiniowania propozycji nowych operacji wybranych w ramach konkursu nr 3/2019 dla partnerów KSOW – Plan operacyjny KSOW na lata 2018-2019 dla działania: „Szkolenia i działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla Lokalnych Grup Działania, w tym zapewnienie pomocy technicznej w zakresie współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej”;*
2. Powołanie sześcioposobowego zespołu roboczego do spraw przygotowania proponowanego zakresu merytorycznego dla instrumentu terytorialnego RLKS, który będzie działał w ramach GTL w składzie: Piotr Piłat przedstawiciel LGD w woj. warmińsko-mazurskim, Piotr Sadłocha, przedstawiciel LGD w woj. świętokrzyskim, Joanna Sokólska, przedstawiciel LGD w woj. podlaskim, Elżbieta Siemiątkowska, przedstawiciel samorządu województwa kujawsko-pomorskiego, Arkadiusz

Dąbrowski, przedstawiciel samorządu województwa lubuskiego, Anna Jakubowska, zastępca przedstawiciela samorządu województwa wielkopolskiego.

Załączniki:

1. Lista obecności;
2. Sprawozdanie z warsztatu *SMART VILLAGE (SV) – nowa szansa dla obszarów wiejskich*.

Sporządziła: Karolina Cygan